

Közgyűlés

A Magyar Börtönügyi Társaság öt éve

A Magyar Börtönügyi Társaság tevékenységének jelentős fordulója a közgyűlés. Az 1990. június 20-án megalakult társaság első ötéves ciklusa lezárultával röviden tekintsük át eddigi tevékenysége fontosabb momentumait és kíséreljük meg a tanulságok levonása mellett jobbító javaslatainkat is megfogalmazni.

Az első kérdés, amire fél évtized után egy önként, szabad akaratából társuló társadalmi szervezetnek választ kell adnia: érdemes volt-e létrejönnie és van-e továbbra is érdemes szerepe a társadalom és a szakma változásában?

Mi, az alapító tagok, akik az elmúlt évtized végén végre lehetőséget láttunk egy társadalmi jellegű összefogás kezdeményezésére a számos bajjal küszködő börtönügyi támogatásához, ma sem látjuk másként: *szükség van a társulásunkra!*

A büntetés-végrehajtást körülvevő állami, politikai élet demokratizálódása mellett a hazai börtönügy feltételrendszere az elmúlt években fokozatosan romlott. Ebben a helyzetben, ha lehet, méginkább szükség van, *Balogh Jenő* szavaival élve, „*az állami szervezetet támogató szakkörök aktív közreműködésére, különösen a szakférfiak buzgó munkálkodására.*”

Balogh Jenő e szavai több mint 100 évvel ezelőtt, a *Börtönügyi Egylet* megalakulásakor, a börtönügy állami támogatottságának azóta is egyedülálló közegében a lendületesen kiépülő börtönintézményekhez kívántak együttműködő szellemi erőket mozgósítani.

Ma azért van szükség a szellemi összefogásra, hogy a már megteremtett és nehezen megőrzött szakmai értékeink el ne olvadjanak, el ne lehetetlenüljenek az állam kényszerű gazdasági, most már lélegzetelállító, de reméljük, végső derékszíjszorításában. Szükség van a börtönügy mentén a társadalom megszólítására is alkalmas társadalmi szervezet (vagy szervezetek) létre, amelyek mentesek az állami szervek hierarchikus kötöttségeitől és így a szakmai közvélemény hangját kötelmek nélkül közvetíthetik. És ugyancsak szükség van a börtönügyet hivatásként művelők, avagy szimpatizánsként támogatók időszakonkénti szellemi találkozására, tapasztalatcserejére, a szakmai vélemények, érvek szabad ütköztetésére, összehangolására. Meggyőződésünk, hogy a magyar börtönügy fejlődése is más ívű lett volna, ha kialakulásától mindmáig erőteljes társadalmi szervezetek karolták volna fel működését. Társaságunk a rendszerváltozás időszakában, akkor jött létre, amikor szövetségek, egyletek, szekciók, munkaközösségek gyors szaporodását tapasztalhattuk magunk körül. Az azóta elmúlt évek tisztítóüzében ezek közül számos megszűnt, életképtelennek bizonyult. Mi úgy maradtunk talpon, hogy szerveződésünket nem rágták szét acsarkodó ellentétek, a társaság nem került egyéni ambíciók jármába sem.

Úgy véljük, az elmúlt csaknem öt évben túljutottunk a szerveződés első stádiumán. Az alapítók, akiknek többsége a büntetés-végrehajtás szervezetéből verbuválódott, örömmel és tisztelettel fogadták a büntető igazságszolgáltatás más területeiről és az egyetemekről érkezett tagokat. A társaság új lendületvétele, aktivitása elsősorban tagságunk közös akaratától függ, de attól is, hogy az újonnan választott elnökség mennyire képes azt ébren tartani, mozgósítani.

Céljaink közé tartozik a börtönüggyel kapcsolatos tudományos jellegű ismeretek propagálása. Ezzel összefüggésben már röviddel megalakulásunk után módunkban állt segítséget ajánlani az akkor meginduló kodifikációs előmunkálatokhoz. 1992 márciusában közgyűlési határozatként fogalmaztuk meg az igazságügyi kormányzat számára azt a kívánságunkat, hogy lehetőleg kerülje el a korábbi évtizedek rossz beidegződéseit és vegye figyelembe a börtönügy gyakorlati és elméleti szakembereinél felhalmozódott tapasztalatokat. A tájéretekezleteken, a négy jogi karon lefolytatott szakmai vita a bv. törvénymódosítás tervezetéről meglepően élénk és konstruktív volt, eredményeként testes összeállítást küldtünk az illetékeseknek.

Társaságunk hasonlóképpen eredményes kezdeményezése a módosítás végrehajtásában résztvevők munkájának összehangolására irányult. A korábban egymástól meglehetősen elszigetelten működő bírósági, ügyészségi és büntetés-végrehajtási szervek képviselőinek szakmai megbeszélései számos kérdésben javították a közös munkát.

Fel kell figyelniünk a regionális, a több helyszínről tanácskozások sikerére, amelyeknek előnye a könnyebben megközelíthető helyszínen kívül a tanácskozás intímebb, konzultatív jellege is. E fórumok csak lelkes és kitartó szervezőmunkával maradnak működőképesek, ezért köszönet illeti *dr. Vókó György* osztályvezető ügyész urat fáradhatatlan szervező munkájáért.

Társaságunk a piaccgazdaságra áttérés korai időszakában szembesült a bv. vállalatok és az elítélt-foglalkoztatás válságos helyzetével. Az útkeresés gyorsítását támogattuk, amikor a meghirdetett pályázatok szakmai értékeléséhez szerveztünk konferenciát 1992 novemberében. A pályázat sikeréhez a konferencia nyilvánossága és vitája nagymértékben hozzájárult.

Ritka alkalmakként kínálkozott, hogy a magyar börtönügy a szakemberek nemzetközi nyilvánossága előtt bemutatkozhatott 1993 augusztusában a *11. Nemzetközi Kriminológiai Kongresszuson*, amelynek előkészítésében és lebonyolításában társaságunk is szerepet vállalt.

Ugyancsak az elítélt-foglalkoztatás témáját tűztük napirendre 1993 novemberében más társszervezetekkel együtt.

Úgy véljük, hogy az általunk kezdeményezett és szervezett plenáris ülések, tudományos jellegű konferenciák nem csupán társaságunk életének jelentős eseményei, de hasznos segítséget nyújthatnak a börtönügy szakmai, szellemi felpezsdítéséhez, a problémák szélesebb körű megvitatásához, a nagyobb nyilvánosság bevonásához. Ezért továbbra is kezdeményezzük olyan témák plenáris vitáját, amelyeknek megoldásához szellemi összefogásra van szükség.

1993 áprilisában pályázatot hirdettünk *A magyar büntetés-végrehajtás az európai büntetés-végrehajtási normák tükrében* címmel. Az országos parancsnokság anyagi tá-

mogatásával meghirdetett pályázaton *Blasovszky István* és *Szondi Miklós* dolgozatait díjazta a bírálóbizottság. Az értékes munkákkal a Börtönügyi Szemlében ismerkedhettek meg az érdeklődők. Társaságunk céljai között szerepel, hogy támogassa a büntetőpolitika, a börtönügy korszerűsítésére irányuló törekvéseket, ellássa a börtönügy társadalmi képviselétét, létesítsen kapcsolatot hazai és külföldi társszervezetekkel, segítse a hiteles tájékoztatást, az információk cseréjét.

E tennivalók egy részében értünk el eredményeket, más kérdésekben erőfeszítéseinket korlátozott siker kísérte, de voltak vállalásaink, amelyekben szervező energiáink és tapasztalataink végesnek bizonyulván, sikertelenek maradtunk.

Társaságunk erkölcsi kötelessége, hogy a hazai börtönügy krízisállapotairól a szakma jajkiáltásait nyomatékossítandó, felhívással forduljon a kormányzervekhez és a közvéleményhez. 1992 elején a bv. munkáltatás gyors sorvadása sodorta a börtönügyet válságos állapotba. A miniszterelnöknek és az országgyűlés tisztségviselőinek eljuttatott petíciónkban kifejtettük, hogy a támogató közhatalom nem vonulhat ki a börtönökből, hogy a munkáltatás fenntartását veszélyeztető, csökkenő anyagi fedezet, bár látszólag szakítást jelent a paternalista-beavatkozó felfogással, egyáltalán nem felel meg az európai kívánalmaknak. Újabb keletű, az 1994 márciusában a kormányfőnek eljuttatott petíciónk, amelyet a börtönök személyi állománya szociális helyzetének gyors romlása, a szakma anyagi vonzereje elvesztése miatti aggodalmunkban fogalmaztunk meg. Ebben az időszakban vált tragikusan érzékelhetővé, hogy a bérek, a lakáshoz jutás és az egyéb szociális juttatások lehetőségei beszűkültek, hogy az emiatti nagyarányú pályaelhagyás kritikus helyzetbe sodorhatja az intézeteket.

Felhívásainkra választ nem kaptunk, mégsem tekinthetjük felesleges és értelmetlen fáradozásnak e felszólalásokat. Ellenkezőleg, a jövőben javasoljuk nyilatkozatainkat élesebben, harcosabban, szélesebb körben nyilvánosságra hozni. Nem kívánunk szakszervezeti érdekképviselési jogokat gyakorolni, de ha szükséges, hangoljuk össze követeléseinket.

A rendszerváltozás óta reményteljesen újraéledtek azok a társadalmi és karitatív szervezetek, amelyek gyakorlati segítséget nyújtanak az intézetben belüli közművelődés, szociális és lelki gondozás, a szabadulás utáni beilleszkedés növekvő nehézségeinek megoldásában, sőt az elítéltek családtagjairól gondoskodás területén is. Társaságunk egyik fontos feladatának tekintette, hogy a miénkkel rokon célú társadalmi szervezetek tevékenységével jobban megismerkedve, felkínáljuk együttműködésünket és kezdeményezzük a szorosabb koordinációt. E szervezetek képviselőivel való találkozásunk meggyőzött bennünket arról, hogy tevékenységük célja, profilja egymásét kiegészítve jól segíti a miénket. A mintegy 9 társadalmi szervezet képviselében megjelent tisztségviselő egyetértésével rövid nyilatkozatot jelentettünk meg, amelyben – többek között – a börtönügy válságos szféráiban meghozandó és a szabadulás utáni beilleszkedés esélyeit növelő intézkedéseket sürgettük, valamint a társadalom fokozottabb bevonását, realisabb tájékoztatását hangsúlyoztuk.

Álláspontunk szerint a börtönügy munkájának eredményességét segítő szervezetekkel való szoros együttműködés, a tevékenységünk koordinálására törekvés továbbra is fontos feladatunk.

Örömmel tapasztaltuk, hogy az elmúlt években a magyar büntetés-végrehajtás nemzetközi tekintélye nőtt, amelynek háttérében a korszerű jogi szabályozás, a nehéz gazdasági helyzetben is a takarékos és újszerű szakmai megoldásokra törekvés húzódik. Az elismerés jelét látjuk abban, hogy hazánkban kialakulóban van egy, a kelet-közép-európai államok börtönügyi együttműködését koordináló *regionális központ*.

Társaságunknak sok tennivalója lenne még a börtönügy imázsának javítása, a hiteles tájékoztatás segítése érdekében. Természetesen tudjuk, hogy a büntetések végrehajtása, az állami erőszak alkalmazása nem népszerű tevékenység, de annak elfogadtatásáért még sokat kell tennünk, hogy munkánk a társadalom érdekét, a köznyugalmat szolgálja, hogy a torz előítéletességtől megóvjuk pályaképünket. E téren az elmúlt években érzékelhetők kedvező irányú fejlemények is. Egyrészt az, hogy a büntetés-végrehajtás megítéléséből jórészt eltűnt a korábbi pártállami korszak intím félelmetessége, másrészt a média minket érintő érdeklődésének, irányultságának kedvező változása. Kevesebb a szenzációra vadászó, a tudatosan elferdített tények közlésétől sem visszariadó híradás, egyre több a józan tárgyilagosságra, objektivitásra hajló, a börtönügy fokozódó nehézségeit is tekintetbe vévő együttérző-támogató hangvétel. Nem mehetünk el elismerés nélkül a büntetés-végrehajtás két, saját sajtóorgánuma, a *BörtönÚjság* és a *Börtönügyi Szemle* mellett sem, amelyek a korábbi évtizedekben még nehezen elképzelhető nyitást képviselnek.

Társaságunk közreműködése a tájékoztatásban – lehetőségeinkhez képest – ez idáig szerénynek mondható. Nem kísérte tartós siker a *Tudományos Ismeretterjesztő Társulattal* való kapcsolatfelvételünket. A számos vidéki és fővárosi szervezet kezdeti érdeklődése fokozatosan alábbhagyott, amikor az egyre inkább bevételorientált ismeretterjesztés nem találta meg nálunk számítását.

Társaságunk 1993-tól lelkes támogatást nyújtott egy, a börtönügy munkáját, fejlődését bemutató, a nagyközönség számára is megtekinthető emlékkiállítás, illetve ebből később kialakítandó, állandó *Börtönügyi Múzeum* létesítése érdekében. A kiterjedt gyűjtőmunka megindításának feltételeihez, az emléktárgyak tárolásához, nyilvántartásához társaságunk történeti szekciója szakmai segítséget kért és kapott a büntetés-végrehajtás országos vezetésétől. Tapasztalatunk szerint a gyűjtőmunka néhány intézetben lendületesen megindult, másutt akadozva folyik. Köszönetet mondunk azoknak, akik már eddig is tettek erőfeszítéseket ebben az ügyben, közülük is szeretnénk megköszönni *Filemon Tivadar* úr lelkiismeretes szervezőmunkáját.

Végül a társaság anyagi helyzetéről. Korábbi reményeink a társaság szponzorálására, pénzeszközökkel való támogatására nem teljesültek az általános gazdasági regresszió miatt. A mintegy 122 ezer forint, amivel jelenleg rendelkezünk, a tagdíjából folyt be. Az adminisztratív feladatok ellátásához, az ügykezelői iroda fenntartásához az országos párancsnokság nyújtott folyamatos segítséget. Önkritikusan szólva, elnökségünk nem használta fel azokat a lehetőségeket, amelyeket különböző alapok, alapítványok nyújtanak. A hazai és nemzetközi alapítványok támogatásának elnyerése érdekében az újonnan választott elnökségnek azonnali intézkedéseket kell hoznia.

Dr. Lőrincz József

